

FARKAS BÉLA LEVELEI PÁL FRANCISKÁHOZ*

Kecskemét, 914. XII. 19.

Asszonyom!

Az Ön holmiját öt perc múlva viszi Tóka feladni. Az előbb meritettem ki össz művészetem felírván az Ön meleg címét heroikusán és utóbb némi elbágyadással.

Asszonyom az élet mondhatnám keserű. És még talán mondhatnék valamit erre vonatkozólag de ime a zenék – hisz tudja Ön – elszálltak immár szegényes és fanyar lelkemből. Itt hideg van Asszonyom és köd van és tagjaim fáradtsága detto van és dolgozni akarok hogy úgy mondjam.

Isten Önnel dúsz Istennő üdvözlöm Önt kéjesen az emlékezésben és túl a mezőkön.

Mi van Jóskával? Vajha irna Ön beteg és enervált barátjának az Aljusnak.

Asszonyom küldjön Ön ha lehet egy katalógust a Szalónból.

És adja el a képet.

(Autográf. A boríték címzése: ngs. / Pál Franciska / úrhölgy / VI. Izabella utca 62. III / 24. / Budapest. / Feladó: Farkas, Kecskemét. Művésztelep.)

A kecskeméti művésztelepről eltávozott Pál Franciska után a művészkolónia tagjai többek által közösen írt levelei is mentek. Fönmaradt egy ilyen közös levél (1941 decemberi postabélyegzővel) s egy képeslap is. A levelet egy Irén nevű festőnő foglalja keretbe, kezdi, befejezi s megszólalnak benne: Iványi-Grünwald Béla, Darvassy István, Farkas Béla. Irén írja:

„Farkas kissé lehangolt úgy látszik a közös csomagolás, nem vitte el valamijét?? Ez a flört kissé gyanus. Miért is nem lett komoly az ügy, legalább itt volnának,

* A Pál Franciska festőnő hagyatékából való leveleket betűhív átiratban közöljük. A levelek Sümegi György tulajdonában vannak, s a szövegeket az ő kommentárjaival együtt tesszük közzé

a Jánszky villa átváltozna Farkas „villának” s esetleg apró gyerekek élénkitnék a telepet.”

Farkas Béla így folytatja:

„Bájdus Nő! – Bár megfosztott ama bizonyos nyúlós búcsúphosziktól, – látja Én a Hős nagylelkűen ide biggyesztem magam. – Igazán rosszul választotta meg az időt amikor elmegy; most víg derűs, sőt néha forró a hangulat mi mindent lehetne most éjfél tájt ott az ablakrészen látni... !!!”

Irén még hozzáteszi:

„Farkas azt mondja, ő külön ír. Kajánul nevet úgy tesz he-he-he.”

(Autográf. A boríték címezése: Pál Franciska Úrleánynak. Budapest. VI. Izabella utca 62. III/24.)

A közösen írt képeslap, 1915. január 14-i bélyegzéssel:

*„Nagys. Pál Franciska urnő Budapest Izabella utca 62. II. em 24.
Itt vagyok és lehetetlen a kedves távollévőkre és a szénaboglyára nem gondolni Grünwald Herman Béluska
Néni! nem szeretem, mert rossz nyelvű!... Matyko
Hát mi jól vagyunk Irén
Bizony Franciska!!!
Asszonyom az élet néha oly szomorú Farkas*

(Autográf.)

Ezekből a levelekből és levél-részletekből az is kitetszik, hogy Farkas Béla 1913 őszétől – vagy nyaratól – 1915 január derekáig lehetett Kecskeméten, mert a Pál Franciskának szóló, megtalált levelek közül utolsót 1915. februárjában már Szabadkáról címezte Pestre.

Szabadka 915. február 8.

Ma kaptam meg az Ön levelét Ah Madame mintegy s közlöm önnel mi-ként, ha beteg vagyok és immáron két hete fekszem ágyamban elnyúlva és ke-serűn.

Mellemből olykor vehemens énekek törnek elő stilizáltak és dekadensek ha pék lennék vagy egyéb polgár, mondhatnám hasonlatosak a hörgéshez.

Könnyedén és elomolva a perspektívák utáni vágyban éjelente az utcán mászkáltam és bolyongásaim közben némi korcsmák és egyéb üdülőhelyek harsány és magasztos adományaiban szórakozva kaptam e bajt – úgy vélem – mert kint fujt a szél és kabátom úgy lehet elfelejtettem felölteni.

Mindezt mentségemül talán s ha lehet.

Tehát nevezett D. egyénnel nem beszélhetek az Ön ügyében. Ez mondanom nem kell – különösebb öröömre szolgál. Tekintettel örületes szerelmemre s tiszteletemre melyet D. iránt érek.

Asszonyom vajh, mit tesz Ön? És Jóska vajh?

Borzasztóan érdekes, hogy Ön Asszonyom, épen akkor kapott levelet Matykótól Losoncraól, mikor nekem irt. Arra kell kérnem legközelebb még több édes reminiscenciát írjon nekem barátaimról s áltatában kiket szeretek. S juttassa eszembe mind e fekélyeket kik szívemet gyakran rugdosták és belemásztak lágyan az életembe. És hogyne Asszonyom ha ön akarja levélben is zenghetem a Nagyságos Asszonymnak és közölhetem vele hogy ön tiszteli és a mit ön akar egyáltalán azt én készségesen művelendem. Köszönöm a katalóg és a képek. Semmiféle katalóg nem láttam. Mikor kaptam meg? És köszönöm Anyámtól életemet és köszönöm hogy a nap süt és köszönöm az Atyauristennek, hogy két lábam van és két vesém. Az finom és kellemes dalokat zengjek-é illatos ajkaimmal mint a bülbül madár és az ifju vidéki és fehérruhás de jólnevelt szüzeket szeressek-é halálos és zengő szerelemmel avagy becsületes asztalosokkal szorítsak kezet s nevezem a Fűszerkereskedőt testvéremnek.

Mindezt óh Asszonyom ha Ön akarja de Ön Asszonyom nem elég előkelő hogy úgy mondjam az Istenét. Ön pajzánul él ömlengve Sobri Jóskának nevezi gyönyörű barátom és ígéreteket tesz, hogy nevezettnek hajikáját fejecskejéből kitépi. Ah Madam mindez gyönyörű és ágyamban fetrengtem a gyönyörtől mikor olvastam a drága sorokat. De Asszonyom, legyen ön kegyelmes, ha Daliássnak kitépi a fejéből a haját, mi marad a fejébe? A viccek csupán és az ötletek ah ez keserű. Ah ön nyugtalanít engem Asszonyom. Ah a kecskeméti nyár és az ősz ah kéjes álom ah és megkell halni utóbb és mennyi szerelem és – mondom – ah az illatok a szerelmek után. A szerelmek utáni illatok melyeket szagolnom kegyelmesen adatott.

Ah a Krisztusát bocsásson Ön meg nekem, de az emberekért szívesen élnék ha valamivel elasztikusabb lennék így azonban a lehetőség szerint inkább egy erdőbe fogok vonulni és ott kaján és aljas lelkemet az áhitat levével fogom locsolgatni míg tiszta lesz mint egy háztartásbeli edény, ha kimosták. Ah bocsátassék meg nekem ha túl tengek imé, de mint közöltem Önnel beteg vagyok és elgyötört.

Közölje Ön Józskával, hogy úgy lehet nemsokára lesz immár kardocskám.

Jelentkeztem és amint lesz hely valamely ezredben mehetek. A huszárokat vagy tüzéreket kértem és áprilisban valószínűleg felcibálhatom sovány tagjaimra a cifraságokat melyekre dús lelkem immár oly régen vágyik.

Megvette már ön „Bilitist”?

Irjon ön még egy ideig itt leszek.

Farkas Béla

Szabadka 7 kör 5 sz. 1 em.

Jóskát üdvözlöm. Irhatnának beteg barátjuknak.

A Farkas-levelekben többször emlegetett Jóska nem más, mint Járitz Józsa festőnő, Pál Franciska barát- és kolléganője, aki az idő tájt valószínűleg megfordulhatott a kecskeméti művésztelepen, ahol Farkas is találkozhatott vele. Farkas Bélának „a fájdalomig felzaklatott szenzibilitását” (Bela Duranci igen találó megfogalmazása), egyénisége – nyilván műveibe is beépülő – szorongásságát a fönti levelei is nyomósíthatják, erősen aláhúzzák.